

Draganićevo životno djelo – časopis KAJ (Uz 95. obljetnicu rođenja i 35. smrti)

STJEPAN DRAGANIĆ - književnik, filmski scenarist, redatelj i kulturni djelatnik, pokretač časopisa *Kaj* (Zlatar, 19. kolovoza 1923. – Zagreb, 2. siječnja 1983.). U Zagrebu je polazio građansku školu (1936.–1938.), a trgovački zanat završio u Splitu (1939.–1941.). Zbog antifašističkog djelovanja talijanski Izvanredni vojni sud za Dalmaciju osuđuje ga na smrt 1941. Preinačenom presudom (pomilovanjem zbog maloljetnosti), do 1944. robija u talijanskom političkom zatvoru Fossano. Nakon rata direktor je “Croatia-filma”, od 1949. zamjenik direktora “Jadran-filma”, redatelj i scenarist dokumentarnih filmova o svakodnevicu i kulturnim spomenicima, asistent režije igranih filmova i glumac. Režirao: *Belec*, 1958., *Poruka u kamenu*, 1961. i *Između smjena*, 1956. (uz scenarij). Osniva samostalnu autorsku grupu za dokumentarne filmove “Mate Golem”. Zalažući se za “republiku duha” (S. Vereš), od 1950. bavi se književnim radom, objavljujući kajkavsku liriku od 1953., a prvu zbirku (*Terni i cvetje*) 1957. Uvrštenje pet Draganićevih pjesama u glasovitu *Antologiju novije kajkavske lirike* Nikole Pavića (Lykos, 1958.) – uz kanoonske osobnosti (A. G. Matoš, M. Krleža, F. Galović, D. Domjanić, I. G. Kovačić, T. Prpić, ...Z. Milković i M. Slaviček) ocjenjuje se iskazom sastavljave ideje o kontinuitetu kajkavske književnosti i bogate joj pjesničke tradicije. Od 1953. do 1965. surađivao je u publikacijama *Žena u borbi* i *Zagorski kalendar*, te pisao kajkavske tekstove za emisije Radio-Zagreba (*Popjevke i povjedaanja z mojih bregov*, 1962. i 1963.) i Radio-Zaboka (*Od nedelje do nedelje*, 1967. i 1968.). Pokretanje časopisa *Kaj* u siječnju 1968. (časopisa “za kulturu i prosvjetu”, a od 1991. do danas za “književnost, umjetnost, kulturu”) – koji je uređivao do smrti – Draganićevo je životno djelo. U njemu je objavio i najviše (70-ak) radova. Osnivač je KUD-a “Ksaver Šandor Gjalski” (1973.), koje 1974. pre-rasta u *Kajkavsko spravišće*, društvo za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti (*Kajev* nakladnik). Ostvarivao je i druge napredne zami-

sli: u srpnju 1981., jedini u nas, *Salon časopisa* - okupivši svu kulturnu i književnu hrvatsku periodiku; *Malo Kaj kazališće* pripremvši repertoar kajkavskih dramskih tekstova... Iznimni uređivački pothvat (časopis *Kaj*) – u vječitoj subverzivnoj, ali zato izazovnoj i nepotrošivog kulturološkoj poziciji (s polazištem u materinskom kajkavskom jeziku) - pomalo je zasjenio Draganićev književni opus: pjesnički, dramski i prozni, i to dvije zbirke kajkavske lirike *Terni i cvetje*, (1957.), *Popjevka govorenja* (1966.); *Prebudil se Kerempuh* (1966.) – drame, te tri knjige kajkavske proze: “Ču-ču” *Štjef* (1970.) - pripovijetke, *Selski pes denes* (1975.) – satirični zapisi, *Gabrek eksces* (1979.) – pripovijetka.

Raspon Draganićeva književnog opusa, s polazištem u zavičajnom /mihovljanskom kajkavskom idiomu, karakteriziraju liričnost, književna angažiranost / socijalni kontekst, narodski humor, ali i izgrađena urbana satira. Draganićeva *Popjevka govorenja* (poema, ali i glazbena popijevka, uz uglazbljene mu druge pjesme za krapinski festival) ima lajtmotivsku, simboličnu ulogu u cjelokupnom njegovom književnom djelu. Ulogu *Popjevke govorenja* kao ključne jezično-umjetničke sintagme u Draganićevu opusu (i životu) nisu isticali samo književni analitičari nego i povjesničari, glazbenici i muzikolozi (poput Andrije Tomašeka) – analizirajući motivske melodijske cjeline te popijevke kao glazbenog predloška (skladatelj M. Magdalenić, izvoditelj F. Paulik), ali i predloška drugih pet kajkavskih Draganićevih pjesama uglazbljenih za krapinski festival (*Gda njesi tu, Čeznjenje, Veseljak, V zime, Moja mati* – u izvedbi Ruže Pospiš, Nevenke Petković Sobjeslavski, Anice Zubović, Elvire Voća, Ane Štefok i dr.). Draganić je znao okupiti suradnike – strukovne sljedbenike i tvorce najviše ideje, kreativce koji trajno unapređuju hrv. kulturu. Znao je prepoznati trajne kulturne vrijednosti – sažete u sveukupnoj hrvatskoj kajkavskoj jezično-umjetničkoj i govornoj podlozi kao temeljima nacionalne kulture i znanosti, uvidjevši u kajkavskom kontekstu njen višesto-

ljetni (i suvremeni) integrativni temelj. Draganić je predvidio današnje doba.

ZASTUPLJEN U ANTOLOGIJAMA: *Antologija novije kajkavske lirike* (1958.), ur. N. Pavić; *Panorama novijega kajkavskog pjesništva*, Kaj, IV (1971.) 1; *Antologija novije kajkavske lirike*, Kaj, VIII (1975.) 3-5 (ur. M. Kuzmanović), Zagreb; *Ogenj reči* – Antologija hrvatskoga kajkavskoga pjesništva, Kaj, XIX (1986.) 4-6 (prir. J. Skok); *Ogerličići reči* – Antologija hrvatske kajkavske drame, Kaj, XXIII (1990.) 1-4 (i posebno izdanje: Mala biblioteka Ignac Kristijanović, knj. 23), prir. J. Skok; *Ruožnik rieči* – Antologija hrvatske kajkavske proze, Kaj, XXXII (1999.) 1-2-3 (ur. J. Skok).

LIT.: M. Kuzmanović: *Elementi za tvorbu panorame*. Kaj, 6(1973) 11-12, str. 10-11, 123; M. Kuzmanović – uvodna studija i izbor,

te biografske i bibliografske bilješke uz tematski svezak časopisa Kaj: *Primjermi novije kajkavske proze (I)*, Kaj, VI (1973) 12, str. 10-11; *U spomen Stjepanu Draganiću*. Kaj, 16 (1983) 2, tematski svezak; B. Pažur: *Časopis Kaj – životno djelo Stjepana Draganića*, Kaj, XXXI (1998) 1, str. 3-13; *Bibliografija časopisa Kaj (1968-2010)*. Priredila Marija Roščić. Kaj, XLIV (2011) 3-4, str.5-276; B. Pažur: *Hommage Stjepanu Draganiću* – pokretaču časopisa Kaj : Uz 90. obljetnicu rođenja i 30. obljetnicu smrti. Kaj, XLVI (2013) 1-2, str. 3-7; HBL, sv. 3 (Č-Đ), LZMK, 1993.

B. Pažur

[Prilagođena natuknica o Stjepanu Draganiću iz Enciklopedije Hrvatskoga zagorja, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2017.]

Kajkavsko spravišće - 45-letnica

KAJKAVSKO SPRAVIŠĆE – društvo za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti - utemeljeno je u Zagrebu 20. prosinca 1974. godine, prerastanjem iz KUD-a *Ksaver Šandor Gjalski* (osnovanog 14. rujna 1973) - inicijativom Stjepana Draganića, pokretača i gl. urednika časopisa *Kaj*. S 250-ak članova, istaknutih znanstvenika i umjetnika, promicatelja sveukupne hrv. kulture i 10-ak stalnih programa godišnje – vezanih uz opsežno (povijesno-kulturno i zemljopisno) kajkavsko govorno područje RH (koje obuhvaća 8 regija - od Međimurja, Hrvatskoga zagorja, Prigorja, Moslavine, Podravine, Turopolja, kajkavskih središta, gradova Zagreba, Varaždina... i njihovih županija, goranskoga kraja, ... do čakavsko-kajkavskih govora središnje Istre) - *Kajkavsko spravišće* jedino je, iako u statusu udruge, koje to područje zahvaća u *cijelosti* – kao kajkavski kulturni sabor (=spravišće).

Temeljni je (prema Statutu) djelatni sadržaj udruge: otkrivanje, izučavanje, objavljivanje i vrednovanje kulturno-povijesne baštine

i suvremenosti kajk. krajeva RH; izučavanje i populariziranje starije i suvremene kajk. književnosti i jezika; izdavanje časopisa *Kaj* i drugih izdanja unutar više biblioteka; održavanje znanstvenih skupova, redovita Tribina; izložbena djelatnost *Galerije Kaj*; poticanje kajk. stvaralaštva i promicanje znanstveno-istraživačkog rada, osobito mladih (*Jezičnica kajkaviana*) i dr.

Ime Društvu - *Kajkavsko spravišće* - dao je njegov prvi predsjednik, povjesničar, akad. Josip Adamček; dok mu je nemjerljiv pečat i ugled - od 1994., sve do smrti 2011. - davao predsjednik akad. Miroslav Šicel, jedan od najznačajnijih hrv. književnih povjesničara. Predsjednik u novom mandatu (od 28.4.2015.) arhitekt dr. sc. Tomislav Premerl iznenada je preminuo 7. travnja 2018. godine.

Predsjednici od 1974. do danas: †akad. Josip Adamček (1974.-1977.), †dr. sc. Đurđica Cvitanović (1977.-1980.), †dr. sc. Ivan Očak (1980.-1982), prof. dr. sc. Dragutin Pavličević (1982.-1984.), †Rudolf Malenovski, dipl. prav. (1984.-